

Светлана Стефановић
Универзитет у Лајпцигу

Живот и сећања Делфе Иванић

Делфа Иванић: заборављене успомене / Јасмина В. Милановић. – Београд: Еволута, 2015. – 350 стр. : илустр. ; 23 цм. – (Библиотека Полихистор ; књ. 13) – ISBN 978-86-85957-73-4

Две верзије *Успомена Делфе Иванић* (1881–1972), једне од оснивачица Кола српских сестара, чланице Српског народног женског савеза у предратном периоду, сараднице Женског покрета и кратко време председнице Женског савеза у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца, неколико деценија по њиховом настанку, биле су чуване у Архиву Србије (Фонд *Вариа* бр. 3494) и Архиву Српске академије наука и уметности (у оквиру *Заоставштине Делфе Иванић*, сиг. бр. 14515/1–40). Делфа Иванић је своја сећања записала у позним годинама на наговор Федора Никића (1894/9–1989). Овај правник и универзитетски професор је у међуратном периоду и сам постао део женског покрета – заједно са Катарином Богдановић (1885–1968), првом уредницом часописа *Женски покрет*, организовао је и водио, почетком двадесетих година 20. века, Социјални течај за жене,¹ који је по свом програму и циљу личио на лондонску Женску политичку школу. Циљ овог течаја је био да обавештава жене о свим важнијим установама и питањима у држави и друштву, да развија интересовање за социјалне науке и да социјално васпитава, то јест развија код жена осећање друштвене солидарности и буди у њима социјалну свест.² Никић се залагао за женско право гласа, као и за то да у борби за политичку равноправност жене наступају као јединствени фронт, без обзира на класну припадност.³

Не треба да чуди што је Никић, као добар познавалац женске сцене, био свестан значаја лика и дела Делфе Иванић, те је и редиговао рукопис њених успомена и припремио га за штампу. Своју упорност и истрајност у том процесу образложио је следећим речима:

Ја сам сматрао, да би њене, Делфине *Успомене*, представљале: прве *Успомене* српске жене у читавој српској и југословенској мемоарској књижевности и као такве несумњиво, да ће представљати нашу значајну и културну тековину.⁴

Никић је и међу првима уочио „да нема ниједне ни српске ни југословенске жене, која је у пуној целини дала *Успомене* свога живота и рада”.⁵ Примера ради, Савка Суботић (1834–1918) у својим успоменама само узгред спомиње свој рад на јавном пољу. Читаоци и читатељке остају ускраћени за значајне информације о њеном деловању у оквиру женских организација на територији тадашње Јужне Угарске (Војводине), као и Краљевине Србије. Сећања Паулине Лебл Албала (1891–1967), активисткиње за женска права и водеће личности у формирању Удружења универзитетски образованих жена, под називом *Тако је некад било* завршавају се даном њеног венчања 1920. године. Рефлексивна на властити међуратни друштвено-политички ангажман у мемоарима готово и нема. Делфа Иванић је свом животу након 1944. посветила само два поглавља под називом „Ослобођење” и „После ослобођења, 10. октобар 1944–1966.”, али се њени мемоари ипак могу сматрати заокруженом целином, будући да се те 1944. завршила епоха у којој је она била делатна и да је започела нова, са потпуном другачијим друштвено-политичким уређењем.

Успомене су светло дана угледале, из непознатих разлога, не 1966. године (датум који стоји на верзији похрањеној у АСАНУ), него тек 2012. године захваљујући историчарки Јасмини Милановић. Након поређења постојећа два рукописа, Јасмина Милановић је утврдила да су они готово идентични до поглавља 71. Рукопис из АСАНУ, који је Никић припремао за штампу, лекторисан је и стилски дотеран. Он, осим тога, има више поглавља од рукописа који се чува у АС. Због свега тога, Јасмина Милановић је одлучила да рукопис из АСАНУ послужи као основни текст приликом приређивања *Успомена* за штампу, уз напомену да је од стране Никића избачене делове реченица и пасусе вратила, у угластим заградама, на старо место, уз помоћ примерка сећања из АС. У прво издање *Успомена* Јасмина Милановић је укључила и говоре, чланке и записе Делфе Иванић, као и биографију њеног биолошког оца Ивана Мусића, из пера Томе Ораовца, које је Федор Никић одабрао и припремио за штампу у посебном додатку, под називом „Прилози”. У другом, Еволутином издању, Јасмина Милановић је читаоцима презентовала основни текст успомена Делфе Иванић без поменутог прилога. Истраживачи, као и читаоци уопште, без обзира на то не остају ускраћени за информацију о њеним писменим радовима и говорима, будући да је Делфа Иванић у *Успоменама* на више места навела у којим часописима су они били публиковани.

Мемоарски списи из женског пера су, поред женских часописа и архивске грађе (у виду пре свега архива женских друштава), извори од прворазредног значаја у изучавању историје жена и рода у Србији и Југославији у 19. и првој половини 20. века.

Они омогућавају увид у породични живот припадница грађанског слоја, њихово школовање и каријеру, као и у рад женских организација, препреке на које су наилазиле и како су их савладале. *Успомене* Делфе Иванић не спадају у ред личних, интимних исповести. Ауторка је више била усмерена на давање информација о сопственој улози у разним политичким и друштвеним догађањима, али и на истицање важности улоге коју је имао њен супруг Иван Иванић, као и важности родитеља (посебно очева, како биолошког, тако и адоптивног) у друштвено-политичком животу Србије. За то је можда делимично одговоран био Федор Никић који је вероватно Делфи Иванић сугерисао шта да изостави из мемоара. С друге стране, ауторка је у уводу својих сећања навела да су тежиште у њеном животу представљали ангажман у женским организацијама, као и списатељски, културно-просветни и пропагандни рад, те да је „износећи и приказујући овако и на овај начин свој живот и рад” хтела да покаже како српска и југословенска интелектуалка „треба да живи и ради, и како треба да воли свој народ и своју земљу”.

Успомене представљају ризницу информација о приватном животу грађанске елите (о преварама, разводима, старатељству над децом и слично), откривају начине како су жене свој утицај остваривале неформалним каналима, да су унутарстраначке, односно страначке борбе утицале на рад женских организација, те да су оне и те како биле политички профилисане.

Литература

Иванић, Делфа. *Успомене*, приредила Јасмина Милановић. Београд: Институт за новију историју Србије (2012).

Никић, Федор. *Радови (1919–1929)*, књ. 1. Београд: Шид: Графосрем (1981).

¹ Федор Никић, *Радови (1919–1929)*, књ. 1 (Београд: Шид: Графосрем, 1981), 224.

² *Ibid.*, 213-214, 221, 226-228.

³ *Ibid.*, 220.

⁴ Делфа Иванић, *Успомене*, приредила Јасмина Милановић (Београд: Институт за новију историју Србије, 2012): 32.

⁵ *Ibid.*